

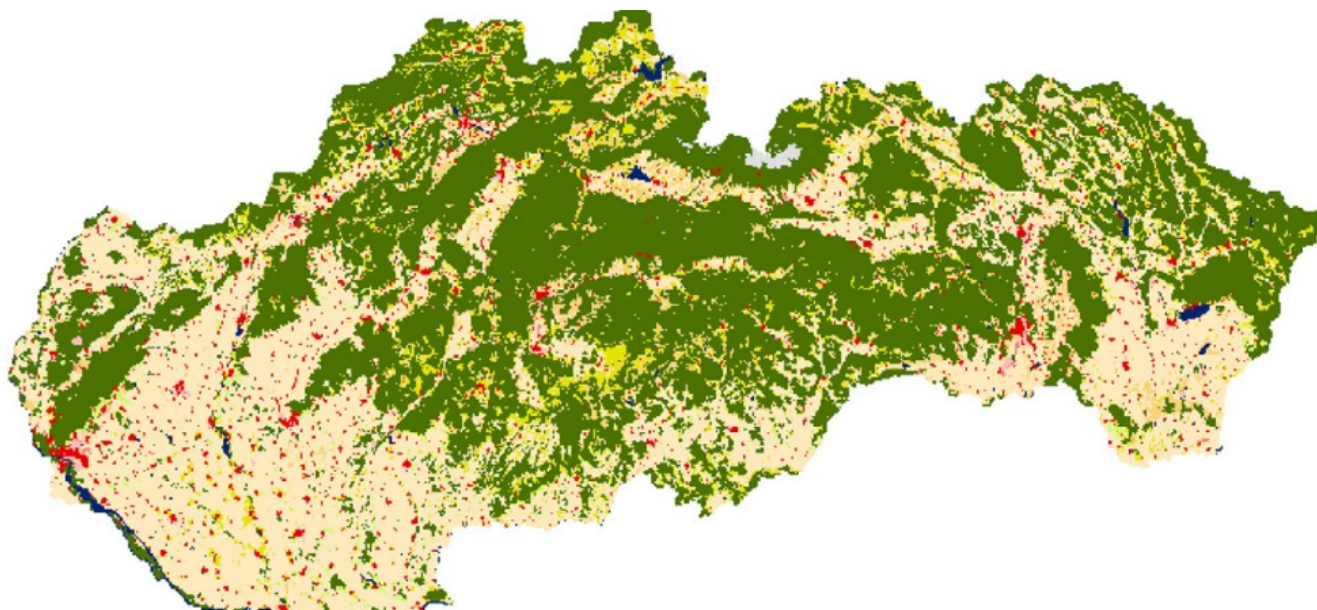
SCI CELL

ODBORNÝ MAGAZÍN
WWW.SCICELL.ORG

2024

ISSN 2585-9137
Vydavateľstvo SciCell

Slovenská krajina – minulosť a budúcnosť

Publikované 5. novembra 2018

Autori Róbert Pazúr a Janine Bolliger v roku 2018 publikovali v časopise Applied Geography článok, v ktorom sa venovali zmenám krajiny v Slovenskej republike za posledných zhruba 30 rokov, teda od roku 1980 až do súčasnosti a s pravdepodobným vývojom do budúcnosti.

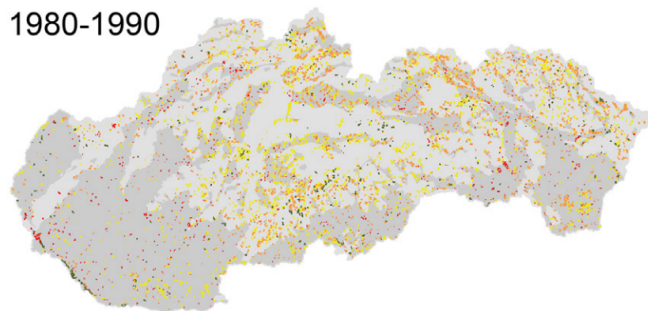
Ciele štúdie

Cieľom ich štúdie bolo priniesť jedinečný prehľad o minulom, aktuálnom a pravdepodobnom budúcom rozvoji využívania pôdy na Slovensku. Štúdia hodnotila procesy zmeny krajiny a ich priestorové determinanty súvisiace s najvýznamnejšími sociálno-politickými obdobiami, ktoré formovali bývalú socialistickú krajinu za posledných 30 rokov, menovite socializmus (1980-1990), postsocializmus (1990-2000), vstup do EÚ (2000 – 2006), členstvo v EÚ (2006 – 2012). Pomocou posilnených regresných stromov bol vplyv rôznych biofyzikálnych, sociálno-ekonomických, politických a vzdialených faktorov hodnotený na základe prechodov na pôdu, zaradených do kategórie urbanizácie, intenzifikácie a extenzifikácie poľnohospodárstva, zalesňovania, odlesňovania a lesných porúch (prírodné a riadené). Výsledky ukazujú významné zmeny v manažmente krajiny spojené s inštitucionálnymi zmenami, najmä v postsocialistickom období.

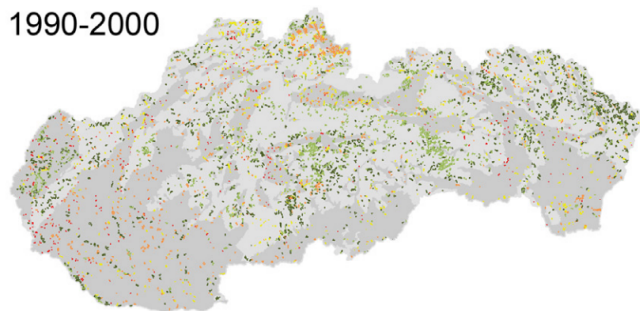
Výsledky

Poľnohospodárska intenzifikácia, ktorá dominovala socialistickému obdobiu, bola v nasledujúcich obdobiach nahradená zalesňovaním a poľnohospodárskou extenzifikáciou. Vysoké relatívne ročné miery lesných porúch dominovali zmenám využívania pôdy za posledných 30 rokov, zatiaľ čo odlesňovanie bolo menšou zmenou využívania pôdy v neskorom socialistickom období. Urbanizácia zohrávala významnú úlohu a výrazne sa zmenila v sledovaných obdobiach: vysoké miery urbanizácie v socializme, masívny pokles postsocializmu a pristupujúcich krajín EÚ a čoraz vyššia miera urbanizácie počas obdobia členstva v EÚ.

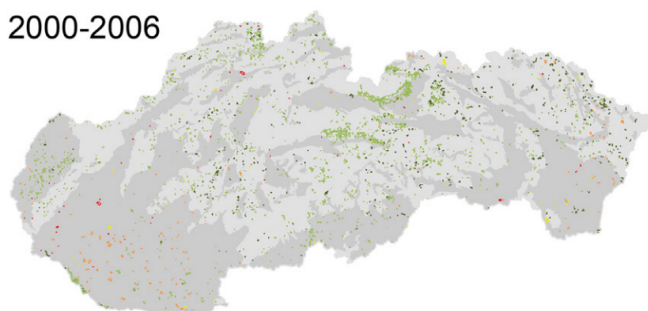
1980-1990

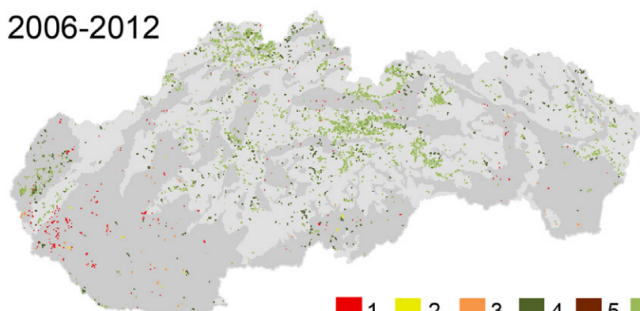
1990-2000

2000-2006

2006-2012

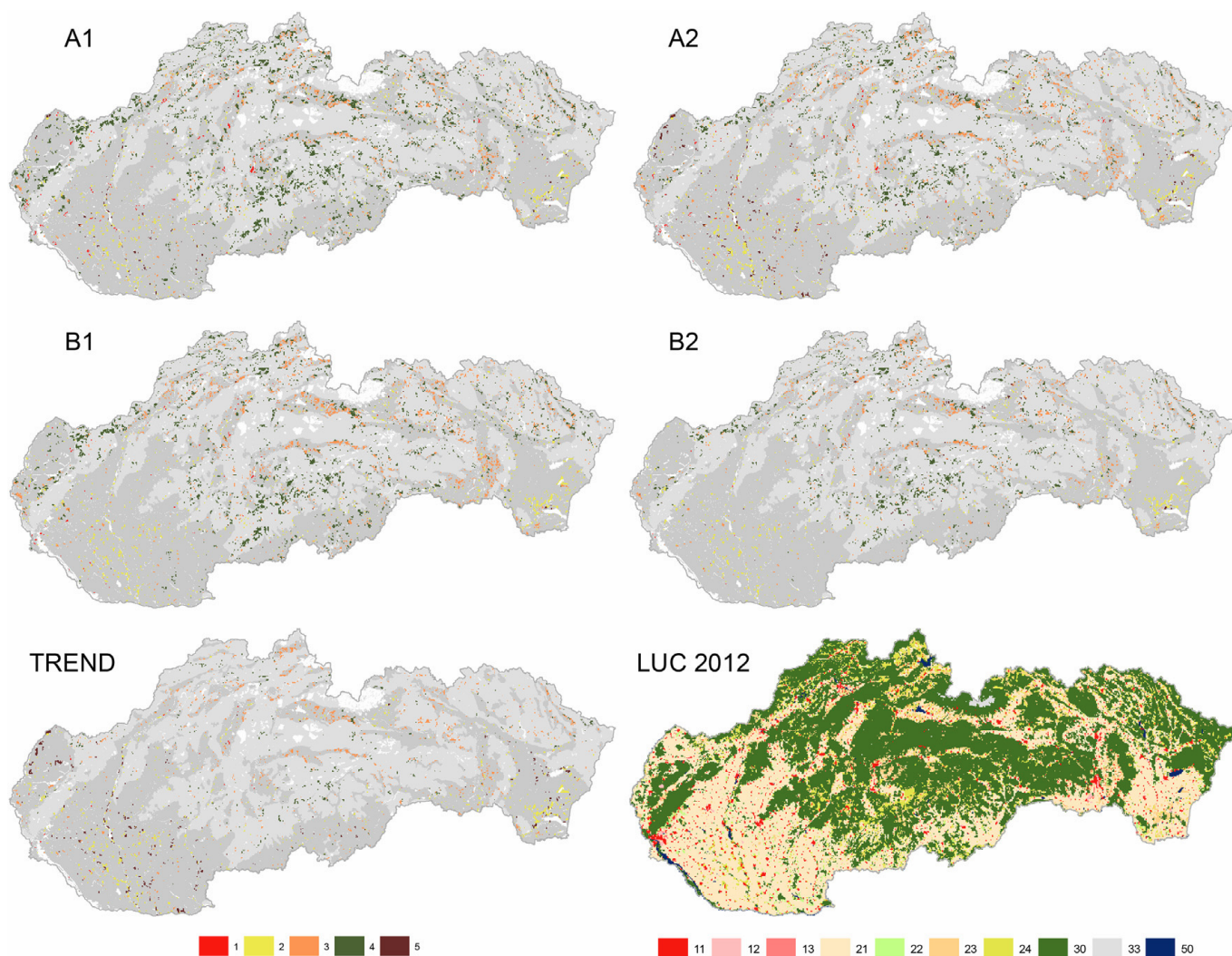

Priestorové rozloženie šiestich prechodov využívania pôdy na Slovensku na štyri časové obdobia: (1) urbanizácia, (2) intenzifikácia poľnohospodárstva, (3) poľnohospodárska extenzifikácia, (4) zalesňovanie, (5) odlesňovanie, (6) lesný poruchy. Tmavšie plochy vyznačujú roviny a povodia.

Pohľad do budúcnosti

Vzhľadom na národné a medzinárodné (súvisiace s EÚ) požiadavky autori zhodnotili vývoj využívania pôdy na rok 2040 v rámci piatich rôznych budúcich scenárov využívania pôdy. Tieto scenáre boli charakterizované buď ako rozšírenie súčasných vývojových trendov, alebo ako vývoj na osiach. Tie boli zamerané na globalizáciu alebo regionalizáciu a viac či menej zásahov. Výsledky ukazujú, že zalesňovanie je zďaleka najsilnejším procesom zmeny krajiny. Práve ten bude mať najväčší vplyv na budúcu slovenskú krajinu. Väčšinou však vo vidieckych oblastiach. Medzi zmenami v poľnohospodárstve všetky scenáre jednotne naznačujú, že extenzifikácia prekročí intenzifikáciu väčšinou na úkor ornej pôdy. Okrem toho sa mestské oblasti rozšíria na úkor ornej pôdy, najmä v dostupnom mestskom zázemí.

Priestorové rozloženie špecifických prechodov využívania pôdy na Slovensku odvodené modelovaním scenárov pre rok 2040: (1) urbanizácia, (2) intenzifikácia, (3) extenzifikácia, (4) zalesňovanie a (5) odlesňovanie. Biele plochy predstavujú miesta, kde sa neprijala žiadna zmena pôdy (oblasti s prirodzenou ochranou, stabilné triedy LUC). Triedy využívania pôdy sú: (11) mestské fabriky, (12) priemyselné, obchodné a dopravné jednotky, (13) baňe, skládky a stavby, (14) umelé, nepoľnohospodárske vegetatívne oblasti, (21) Trvalé plodiny, (23) Pastviny, (24) Heterogénne poľnohospodárske plochy, (31) Lesy, (32) Združenia na čistenie a / alebo trávne vegetácie, (33) Otvorené priestory s malou alebo žiadnou vegetáciou, (41) vnútrozemské mokrade a (51) vnútrozemské vody. Tmavšie oblasti označujú roviny a povodia.

Použitá literatúra:

Pazúr, R., & Bolliger, J. (2017). Land changes in Slovakia: past processes and future directions. *Applied Geography*, 85, 163-175. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2017.05.009>

Ilustračný obrázok: Pazúr, R., & Bolliger, J. (2017). Land changes in Slovakia: past processes and future directions. *Applied Geography*, 85, 163-175. doi: <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2017.05.009>